

Västanbladet

Medlemsblad för föreningen

GöteborgsRegionens Släktforskare

Årgång 39

2022

Nr 2

*Sofiakatedralen i Kyiv.
Läs Kaj Jensens berättelse om dess Sverigeanknytning*

Innehållsförteckning nr 2 2022

- 3 Ordförandes ord i kristider
Lisbet Rodin
- 4 Från Kongahälla till Kyiv
Kaj Jensen
- 9 Sjuhäradsforskning
Lenmart Palm
- 10 En fransman i sta'n! Dans-, fäkt-, rid- och
språkläraren Fredrik Tabary
Pelle Räf
- 15 Ett vådaskott i Lerum
Gun Löfblad
- 16 De flydde från höga skatter
Roberta Anderson Smith
- 21 Referat från Släktforskardagarna
i Göteborg 2021
Släktforskning i Göteborg – egenheter
och hjälpmedel, Malin Juvas
Gun Löfblad
- 25 Lite planer för hösten
- 26 Vad andra skriver om, landet runt
Gunilla Brolund

GöteborgsRegionens Släktforskare

Erik Dahlbergsgatan 36 B, 411 26 Göteborg
Öppet måndag –onsdag 10.00–14.00
Övrigt öppet se hemsidan

Ring alltid först och kolla bemanning
samt lediga forskarplatser
Tel. 031-13 12 26
e-post: grsbg@gmail.com
Hemsida: www.genealogigbg.se
PlusGiro 24 23 85-3
Swish 123 216 32 44

Organisationsnummer 857204-7564
Medlem i I Sveriges Släktforskarförbund

GöteborgsRegionens Släktforskare Styrelse

Ordf.	Lisbet Rodin lirodin@hotmail.com
Vice ordf.	LarsOlof Lööf larsolof.loof@gmail.com
Kassör	Eva von Brömsen kassor.grs@gmail.com
Sekreterare	Ethel Åslund ethel.aslund@gmail.com
Vice sekr.	Gunilla Brolund gunilla.brolund@gmail.com
Ledamot	Gun Löfblad Gun.lofblad@outlook.com
Ledamot	Kaj Jensen kaj.jensen@me.com
Ledamot	Ann-Britt Edshag annbritt.edshag54@live.se
Ledamot	Lilian Kristensson lilian.kristensson@gmail.com
Suppleant	Anders Nilsson md5ander@hotmail.com
Suppleant	Elisabeth Trässwall etrasswall@gmail.com
Västanbladet	Gun Löfblad Gun.lofblad@outlook.com

Västanbladet

Redaktionsgruppen: Lisbet Rodin,
Gun Löfblad, LarsOlof Lööf
Västanbladet ingår i medlemsavgiften
250:-/ år och utkommer årligen med fyra nr.

Ansvarig utgivare : Lisbet Rodin
Tidningsmakare: Christina Claeson
ch_claeson@hotmail.com
Tryckeri: Typografia Olsén AB

Omslagsbild: Sofiakatedralen i Kyiv.
Foto: Pawel Szubert

Ordförandes ord

Nu går kriget sin gilla gång, känns kanske inte så intensivt när man vant sig (vi kan vänja oss vid många hemskheter..). Lyssnat på Peter Englund's Poltava och Bo Erikssons Lützen 1632 och inser att det inte är mycket som har ändrat sig. Våren går mot sommar och en stunds vila skymtar vid horisonten.

Vår förening avslutade med oförväntat stort deltagande vid Släktforskningens Dagar på Stadbiblioteket 21-22 maj. Att arrangera dessa dagar mitt i maj, samma helg som Göteborgsvarvet var det enda återstående alternativet när planerade dagarna i februari uteblev i pandemins namn.

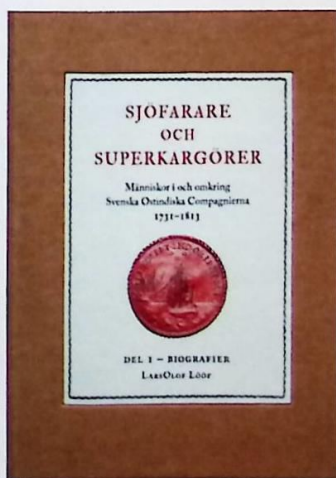
Göteborgs Hembygdsförbund delade ut pris till 2021 års Göteborgsbok, *Göteborg 400 år – platser med historia* (redaktörer Henrik Alexandersson och Maria Persson) från Fornminnesföreningen i Göteborg. Ytterligare två böcker fick hedersomnämmande: Att ge upp har inte övervägts, Monica Pålsson och Den bortglömda affärsgratan på Högsbohöjd, Ann-Catrin Emanuelsson.

I flera år har nu vår vice ordförande, LarsOlof Lööf, suttit i föreningslokalen tillsammans med sin son Wille Lööf och ställt samman mastodontverket *Sjöfarrare och Superkargörer – 1718 biografier* (2,7 kg) om personal på Sveriges Ostindiska kompani. Nu är den utgiven och presenterades också på Släktforskningens dagar. Den finns nu på GRS till försäljning till det facila kilopriset 222 kr (tot 600 kr). Säljes ej i lösvikt.

Under sommaren skall er ordförande inte vila utan bara roa sig – läser Släktforskning och Paleografi ur ett ekonomiskt-historiskt perspektiv. Kanske lägger vi upp länkar till trevlig litteratur på hemsidan vad det lider – att det finns så mycket att läsa och lära.....

Trevlig Sommar önskar Lisbet R

Boken kostar 600 kr betalas med Swish.
Finns att köpa i lokalen på Erik Dahlbergs-
gatan

Från Kongahälla till Kyiv

Av Kaj Jensen

Sommaren år 1018 eller var det kanske rentav år 1019 så kom den norske kungen Olov Haraldsson till Kongahälla för att möta sin blivande hustru Ingegerd. Flera år tidigare hade även Sigrid Storråda (mor till kung Olof Skötkonung) kommit till Kongahälla för giftasplaner efter sin skilsmässa med Erik Segersäll. Selma Lagerlöf beskriver hennes ankomst så fint i boken "Drottningarna i Kongahälla".

"När drottningen hade rott förbi Gullön och svängde in i en bred bukt, såg hon det stora Kungahälla ligga på älvstranden. Staden var så stor, att hon inte kunde se så långt uppåt älven, att där inte låg gård vid gård. De voro alla ansevärdiga och väluppträdde med många uthus; smala gränder löpte emellan de gråa timmerväggarna ner till floden, breda gårdsplaner öppnade sig framför stugorna, väluptrampade stigar förde från varje gård ner till dess båthus och brygga. Storråda befallde sina roddare att lyfta årorna långsamt. Hon stod högt i bakstammen av skeppet och såg mot stranden. - Aldrig har jag sett något liknande, sade hon."

Olov Tryggvason (Styvfars till kung Olov Haraldsson) var uppväxt i "Gårdarrike" hos Vladimir I av Kyiv. Det var Olov Tryggvason som Sigrid ville gifta sig med. Men eftersom hon vägrade att ansluta sig till kristendomen tog han avstånd från henne så det blev inget bröllop i Kongahälla

för Sigrid. Två av Vladimirs söner kom också till Kongahälla för att finna en hustru. Den ene brodern, Vsevolod, gjorde misstaget att fria till Sigrid Storråda vilket vi kan läsa om i Snorre Sturlassons kungasagor. Detta ogillades starkt av Sigrid som då lät döda den envise friaren genom att innebränna honom. Även kung Olov Haraldssons far, Harald Grenske, friade till Storråda och gick samma öde tillmötes om vi nu ska lita på Snorre Sturlasson. Sigrid Storråda kom senare att gifta sig med Danmarks kung Sven Tveskägg och de fick sonen Knut den store.

Lång väntan

Men åter till Olov Haraldsson. Den kvinna som han skulle möta vid stranden i Kongahälla och som skulle bli hans hustru var Ingegerd Olofsdotter, kung Olof Skötkonungs dotter. De två kungarna hade tidigare slutit ett förbund mellan varandra och där äktenskapet mellan Olov och Ingegerd skulle försegla detta. De två kungarna kände varandra väl och det finns källor som säger att de båda vikingarna stridit tillsammans i England. En annan berättelse om de två kungarna läser vi hos Snorre Sturlasson där han beskriver hur de möttes i Backa på Hisingen för att spela tärning om vem som skulle få styra över Hisingen. Olov Haraldsson vann tärningsspelet genom ett gudomligt ingripande.

Snorre Sturlasson berättar vidare om denna sommar då Olov Haraldsson stod vid älvstranden och väntade på sin Ingegerd. Han skriver;

"Olov den digre for i brudfärd att hämta sin fästekvinna Ingegerd, Olof sveakonungs dotter"

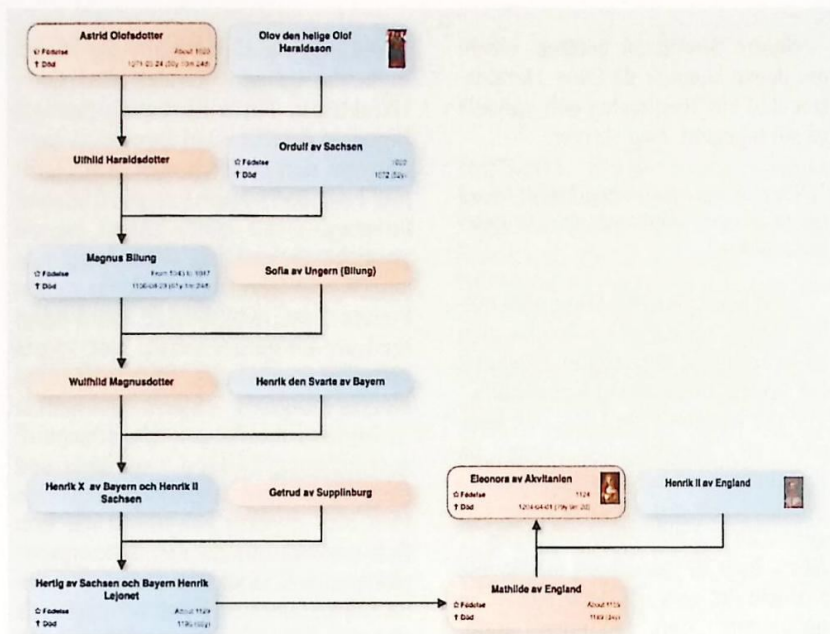
Men tiden gick och Olov blev otålig. Dagar, veckor och månader men ingen Ingegerd eller någon sveakung dök upp på stranden vid Kongahälla. Till slut bestämde sig Olov och hans män att försöka leta reda på sveakungen och begav sig därför in i Götaland. Där träffade de Ragnar Jarl som sa att han inte visste något om saken, men att han genast skulle låta meddela om han fick veta något. Så småningom kom sanningen fram.

Sveakungen hade bestämt sig för att bryta det tidigare avtalet med Olov Haraldsson. Nu ville han gifta bort Ingegerd österut, med Jaroslav Vladimirovit, den andre sonen till Vladimir I av Kyiv som var på friarresa. Givetvis skulle detta också bli ett politiskt äktenskap. Olof bestämde sig för att välja det som skulle gynna honom bäst och då var det viktigt med ett förbund österut. Det vägde betydligt tyngre än förbundet med Norges kung.

Mycket tydde på att Ingegerd, som tidigare träffat Olov, hade sett fram emot deras blivande äktenskap. Hon blev mycket bekymrad när hon fick vetskap om de nya äktenskapsplanerna och skickade därför bud om att norrmännen inte må bli upprörda

Sofiakatedralen i Kyiv. (Publicerad med tillåtelse av fotografen Pawel Szubert)

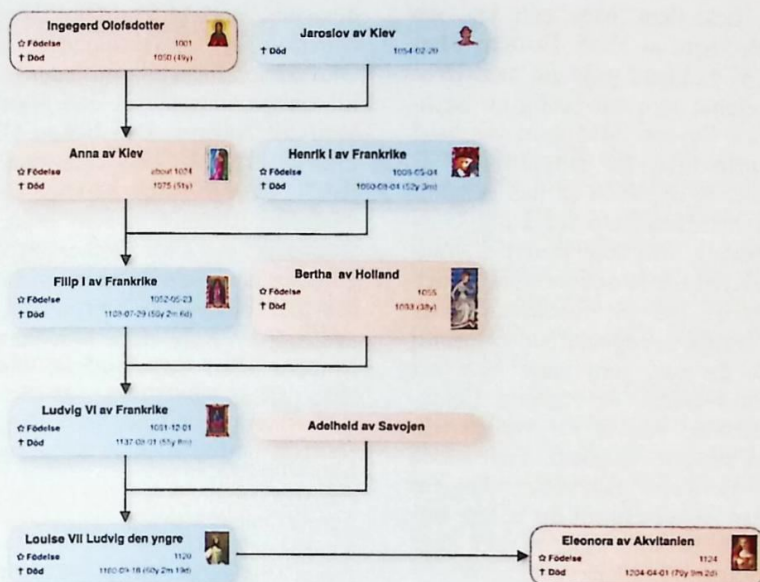
Släktträd för Olof Haraldssons och Astrid Olofsdotters dotter Ulfhild

eller söka strid trots det brutna löftet. Snorre skriver att *"kung Olav blev upprörd, vred och hugsjuk. Under några dagar så får ingen några ord ur honom."* Men det växte strax fram en annan lösning. Olof Skötkonung hade ju ytterligare en ogift dotter. Astrid som var halvsyster till Ingegerd och dotter till Olofs frilla Edla skulle ju kunna ingå äktenskap med Olov. Det skulle bli en bra lösning som ändå innebar en fredlig tid mellan de två kungarna. Olof skulle därmed få två bra avtal. Ett med Norge och ett med Kyiv /Novgorod. Ingegerd reste därför till Novgorod och vigdes samman med Storfursten Jaroslav I av Kyiv år 1019.

Hon blev då furstinna av både Kyiv och Novgorod fram till sin död 1050. Efter sin död blev hon helgonförklarad och får som helgon namnet Anna av Novgorod. Hon är tillsammans med sin man Jaroslav I av Kyiv begravd i Sofiakatedralen i Kyiv. Anna av Novgorod, dotter till Sveriges konung Olof Skötkonung, är Rysslands och Ukrainas "nationalhelgon".

Vad hände sedan?

Ingegerd bosätter sig först i Novgorod. Jaroslavs far har enat Kyiv och Novgorod och de växer nu fram som ett gemensamt rike. Ingegerd och Jaroslav kommer att få 10 barn och vi ska titta närmare på två av dessa.

Släkträd för Ingegerds och Jaroslavs dotter Anna

Den förste blir Elisabet, som föds år 1022 och är parets tredje barn. Elisabet kommer att bli gift med Harald Hårdråde som är halvbror till den tjugo år äldre kung Olov Haraldsson. Harald vistades i landsflykt i Kyiv efter slaget vid Stiklestad (norr om Trondheim) år 1030. Han kommer att tjänstgöra en tid under Jaroslav I av Kyiv. De vigs troligen år 1043 i Kyiv och formellt sett blev Elisabet Norges drottning. Allt tyder på att hon aldrig besökte Norge.

Deras femte barn, Anna av Kyiv, kommer att gifta sig med Frankrikes kung Henrik I. Ytterligare tre ättlingar framåt i tiden hamnar vi då

hos Louise VII. Han är alltså barnbarns barnbarn till Ingegerd. Han i sin tur gifte sig med Eleonora av Akvitanien (Aliénor d'Aquitaine). Hon kom att vid denna tid vara Europas mäktigaste kvinna.

Äktenskapet mellan Louise VII och Eleonora blir inte lyckligt. Hon begär skilsmässa på grund av släktskap och Påven beviljar hennes begäran och de går skilda vägar.

Efter Eleonoras skilsmässa gifte hon sig med kung Henrik II av England. Det innebär att de två rikena Akvitanien och England styrdes av ett äkta par och att Akvitanien blev en del av Englands viktiga historia.

Paret fick flera barn och jag ska nämna några av dem. Dottern Mathilde av England gifte sig med Henrik Lejonet som var hertig av Sachsen och Bayern. Men vem var han? Om man tittar på hans anfäder så kommer vi upptäcka att han är barnbarns barnbarnsbarn till kung Olov Haraldsson, han som stod vid stranden i Kongahälla och som aldrig fick Ingegerd. Två av Eleonoras söner blev kungar i England och den mest kände för oss, som varje nyår ser filmen Ivanhoe, är Rickard Lejonhjärta. Men vad få vet var att han sällan besökte England. Han växte upp i Akvitanien och under många år var han på korståg till det heliga landet. Han lär som kung besökt England vid tre tillfällen.

Hur gick det för Olov Haraldsson?

Olov förlorade kungamakten i Norge och hamnade i landsflykt. Han tog sig till Novgorod och där fick han skydd av sin första tilltänkta hustru Ingegerd och hennes man, storfursten Jaroslav. Han hade med sig sin son Magnus som han lämnade kvar hos Ingegerd när han åter begav sig till Norge för att försöka återta kungamakten. Några källor anger att han reser till Selånger utanför Sundsvall och beger sig mot Nidaros (Trondheim).

En del menar att han tog en annan väg via Arboga mot Nidaros och ytterligare uppgifter finns att han färdades med båt. Oavsett det så kom han till Stiklestad och där stupade han i strid. Inte långt efter det så blev han helgonförklarad. Överallt i Skan-

dinavien finner vi idag Olovskapell, Olovskyrkor. Olovsskulpturer, och Olovskällor. Flera pilgrimsleder leder till viktiga Olovskyrkor och givetvis även till Nidaros. Den helige Olav firas än idag på Olovsdagen den 29 juni. Så den unga kärlekskranke mannen i Kongahälla, som vann ett tärningspel mot Olof Skötkonung och gifte sig med hans dotter Astrid och som fick beskydd av Storfursten Jaroslav I av Kyiv. Han blev en av Nordens mest betydelsefulla historiska person.

Litteraturlista

Per-Arne Bodin – *Rysk kultur i tusen år*

Agneta Conradi Matsson – *Aliénor av Aquitanien*

Tomas Andersson - *Bohusläns Historia*

Selma Lagerlöf – *Drottningarna i Kongahälla*

Snorres konungasagor – Olav den helige

Minitips från Lisbet

Har du problem med att efternamnen inte följer med i GEDCOMFILen till släktträdet i FamilytreeDNA?

Ladda först upp din GEDCOMFIL till www.firebric.se.

Filen "tvättas" och kommer tillbaka till dig – efter det laddar du upp till ditt träd i FamilytreeDNA och vips blir det rätt.

Sjuhäradsforskning

Av Lennart Palm

Bygden, tillhörande det som tills nyligen kallades Älvsborgs län, omfattar historiskt de sju häraderna Gäsene, Ås, Veden, Bollebygd, Mark, Kind och Redväg.

Flera av häraderna är mycket stora, med flera tiotal socknar. Släktforskning är ofta svår i detta område. Områdets prästgårdar var ofta byggda i trä och flera socknars kyrkoarkiv har genom tiderna förstörts av bränder och gått förlorade. I sådana fall är alternativa källor viktiga.

Domböcker är en sådan. För det stora häradet Mark har en domboks-databas byggts upp för perioden 1600 till 1750. Den är nu sökbar på <https://www.slaktdata.org/>, som är en mycket användbar hjälp för västsvenska forskare (glöm inte kryssa för rutan "Domb" vid sökningar).

På Slaktdata finns numera också en "folkängd" 1732-1806 för de kyrkobokslösa socknarna Kattunga, Surteby, Fotskäl och Tostared (kryssa rutan "Mant"). Den som har tillgång till Arkiv Digital kopplas där också till själva längderna. Domboksnotiser för dessa fyra socknar 1751-1809 finns också att ladda ned på nätet (googla "vid Skene ting" för att hitta länkar).

I samband med domböckerna är det också värt att nämna den växande databasen för Kinds härads böcker. Den hittar man på nätet på <http://www.kindsdombok.se/>.

Även andra för släktforskarna viktiga arkiv för Sjuhäradsbygden har råkat illa ut; Älvsborgs läns lokala räkenskaper (landsböcker och landsboksverifikationer) har för långa perioder förstörts genom bränder i riksarkivet och vid Vänersborgs brand 1834.

Här har Göteborgsregionens Släktforskarförening gjort en jätteinsats genom att tillsammans med Arkiv Digital skanna verifikationerna 1632-1695. Fler räkenskaper från länet på 1600-talet finns på riksarkivet men är skadade; ytterligare konservering för skanning verkar dock inte prioriterad av arkivet, trots att Älvsborgs län är bland de mest branddrabbade i landet beträffande detta slags källmaterial.

LENNART ANDERSSON PALM

En fransman i sta'n! Dans-, fäkt-, rid- och språkläraren Fredrik Tabary

av Pelle Räf

Under de senaste seklen, särskilt 1800-talet, fanns i Sverige många ambulerande danspedagoger, både kvinnliga och manliga. De reste runt till stora och små städer och gav borgerskapets barn och ungdom lektioner i dåtidens societetsdanser såsom fransäs, kadrilj, vals och polka. Några var eller hade varit aktriser vid kringresande teatersällskap, eller kunde ha börjat som balleriner eller dansörer vid operabaletten i Stockholm. Bland danslärarna finner man några med danskt ursprung. Av de manliga även en och annan fransman, eller måhända mer korrekt aktuellt en luxemburgare. Dennes något försvenskade namn var Fredrik Tabary. Till en början möter vi honom titulerad f.d. musikdirektör i en kungörelse i Inrikes Tidningar 1/9 1816. Den är författad 28/8 av kyrkoherden i Norrköpings Hedvig församling, bondsonen Johan Andersson (1774-1831) från den lilla ön Yttre Sollaren i Vänern och värmländska Östra Fågelvik "Fransmannen Hr Fredric Tabary, f.d. Musik-Directeur wid Regementet *Royal Suédois*, ärnar härstädes ingå äktenskap, men saknar erforderliga bewis om hinderslöshet; hwarföre detta enligt

Författningarne tillkännagifwes, på det den eller de, som kunde hafwa något häremot påminna, må sådant inom laga tid hos underteck-

nad anmäla." Ingen hade förmodligen något att invända mot att Tabary gifte sig. Men inte förrän 4/1 1818 vigdes i Norrköpings Hedvig "Directeur Fredrik Tabary och Enkefru Sophia Ulrica Dederung, f. Mæchel".

Vi hittar makarna en gång i församlingens husförhörslängd 1815-19 i kvarteret Stjärnan. Där anges änkan Dederung vara född 18/4 1788 utan ort, och "f.d. MusikDirect. Fredr. Tabary" 5/6 1793 i Luxemburg. Hon har två döttrar i sitt föregående äktenskap med "Lieutenanten wid *Arméens Flotta Carl Gustaf Dederung*" (1784-1814), som dött av fältsjukan i Norrköping, bror till bryggaren Sven Jakob Dederung (1779-1853). De var söner till bryggaren i sta'n Arvid Abraham Dederung och Klara Eneström. Enligt en anmärkning i nämnd längd skall herrskapet Tabary-Dederung med hustruns dederingiska döttrar ha "flyttat å Landet 1817".

Ett välkänt svenskt regemente *Royal Suédois* under fransk fana existerade åren 1690-1791 i Frankrike. Men Tabary som dess musikdirektör är ju orimligt.

Däremot fanns även ett mycket kortlivat regemente i *svensk* tjänst med samma namn, som sattes upp 1813 i Pommern under kriget mot Napoleon. Det bestod av fransmän och italienare och räknade minst sex kompanier formerade på en bataljon,

som benämndes italiensk-fransyska bataljonen. Den överfördes till Sverige våren 1814 och lär ha upplösts 13/12 1814 i Göteborg.

Tabary kan tänkas ha tjänstgjort som musiker vid denna bataljon. Men han förekommer inte lättfunnen i dess rullor som saknar register, har Riksarkivets kundtjänst meddelat. Göteborg och december 1814 kan i varje fall någorlunda kopplas med att första gången vi möter honom i tidningsannonser är i det göteborgska Aftonbladet under början av 1816. I numret 27/1 får vi sålunda felstavat veta, att han som "Tabary, *Maitre du dans François*" skall börja den andra terminens lektioner i danskonsten, och att han bor hos traktören och tunnbindaren Johan Peter Cronhamn (ca 1772-1853) på Drottninggatan.

I samma aftonblaska 7/3 förkunnar därefter Tabary, att han för sina elever anordnar två assembléer eller baler, den första "nästa Söndagsafton och den sednare Söndagen derefter, i Herr Bloms hus". Föräldrar är välkomna. Och när Tabary har klarat av dessa balanser, meddelar han 3/4 1816 att en ny danstermin börjar veckan därpå.

Fjorton dagar senare får vi veta, att han nu "äfwen i Masthugget har flera Elever i Danskonsten". Därför erbjuder han dem några lediga timmar. Villkor finns på en lista hos "Hr Sandström wid breda Wägen", dvs Andra Långgatan. Innan Tabary gifter sig strax efter nyåret 1818, hinner han troligen med ett första besök i Karlstad. I stadens tidning

16/8 1817 läses nämligen följande annons undertecknad av "G. F. Seuerling": "*Fransmannen Fredr. Tabary erbjuder sig lemna underwising uti Franska språket, dans-. Rid- och fäktkonsten. De af Stadens Ungdom, som wilja begagna dessa underwisingar, kunna adreßera sig till undertecknad som lemnar vidare besked.*" Informatorn och domkyrkosysslomannen i Karlstad Gottfrid Ferdinand Seuerling (ca 1775-1826) uppges ha varit född i Göteborg, och anses i varje fall ha varit son till teaterdirektören Carl Gottfrid Seuerling (1727-1795). Därmed konstateras att Tabary och sonen Seuerling kan ha rört sig inom samma intressesfär.

Att Tabary var kapabel att undervisa även i ridning aviseras endast denna gång. Hans sannolikt andra dansresa till Karlstad hösten 1824 är säkerställd tack vare annonser i Carlstads Tidning 30/10 & 13/11. Denna gång bodde han hos den mångsidigt kulturellt intresserade apotekaren och översättaren Ludvig Borgström (1788-1862), och skrev sig själv "Fransman och Elev af Militär-Akademien i Paris".

"Undertecknad får äran avertera Stadens och Landets respektive Herrskaper, att jag gifwer information i Dans och Franska språket, samt Fäktkonsten; priset för danstermin är 10 R:dr R:g:s för hwarje Elev, då de nyaste steg får läras; Franska språket och Fäktkonsten efter öfverenskommelse. Om någon af resp. Herrskaper behaga! hedra mig med information för sina barn, täcktes sådant hos mig tillkännagifwas;

skulle något Herrskap wilja, för sina barn, formera ett slutet sällskap för dans i eget hus, begagnar jag äfwen med lika nöje ett sådant tillfälle för min underwisning. Mitt logis är uti Apotekaren Borgströms hus wid Tingwallagatan, en trappa upp." Att Tabary fortsatte att koppla samman lektioner i dans med dylika i fäktning och språk, är inte förvånande. Han efterliknade därmed en med tiden urblekt utbildningstradition från mitten av 1600-talet. Då etablerades vid våra universitet en exercitieinstitution med undervisning för adelsynglingar huvudsakligen i några levande språk, dans, ridning och fäktning.^{*)} Men Tabary var inte den ende danspedagogen med fäktning på programmet under 1810-20-talen. En oidentifierad men i Götaland verksam "Privilegierad Dansmästare Johan Juhlin", som sades vara utbildad vid Kungl Baletten i Stockholm, gav även "underwisning i Rit- och Fäktkonsten" enligt bl a Wexjöbladet 10/8 1811 och så sent som i Calmar Tidning 9/7 1834.

Ett annat exempel är den trolige elsassaren Johan George Fredrik Chevalier (ca 1790-1862), vilken som exercitielärare från Karlskrona undervisade både i dans och fäktning tillfälligt i Kalmar enligt samma avisa 7/1 1828. Helt apopå noterar vi att numera finns ett fäktgymnasium i Karlskrona.

Därmed åter till Tabary och hans enbart tack vare tidningsannonser styrkta dansturnéer i Mellansverige efter det troliga besöket i Värmlandsmetropolen 1817. Vi hittar honom

först i Västerås 1818 i Westerås Stads och Läns Tidning 27/2, 24/4 & 1/5. Där varar hans första termin sex veckor och kostar 6 rdr och 32 skilling. Anmälan sker "i mitt Logis hos Fru Ericson, boende i Herr Handelsman Krooks Gård wid Slottsgatan".

Köpmannen Lars Gustav Krook (ca 1775-1840) flyttar sedan till Åmots bruk som inspektor. Tabary meddelar 24/4 att han bytt bostad till den Uddevalla-bördige hattmakaräldermannen Anders Liedström (1766-1827), men att han fortsätter undervisningen "uti Dans, Fäktkonsten samt Franska Språket". Ny termin skall börja 4/5.

Sommaren 1820 är Tabary själv i Kalmar som "trefaldig" lärare. Där har hans danskurs inletts 17/7 till en kostnad om åtta riksdaler per elev. Detta enligt Calmar Tidning 19/7, som också meddelar att han är inhyst hos skeppar- eller bryggardottern Anna Lovisa Wendt (ca 1761-1830), änka efter stadskassören och tunnbindarsonen Johan Fagerlund (1769-1801). I Mariestads Weckoblad annonserar Tabary 16/6 och 23/6 1821, "att jag och min Hustru är ankomne ... för att informera i Dans, samt Franska Språket." Lektionerna har visserligen redan startat, men fler barn och 10 riksdaler är välkomna. Danslärarparet bor hos änkan Lundgren, vilket är uttytt buntmakaränkan och länsmansdottern Anna Greta Dinetz (1772-1841). Uppenbarligen anmäler sig tillräckligt många danssugna barn och ungdomar till kursen. Ty 30/6 "blifver Assemblée uti Länets stora Samlings-Sal å

Mariæholm." Biljetter à 32 skilling banko till denna slutbal fås vid ingången och hos källarmästaren och lantmätarsonen Jonas Christer Aurell (1778-1825), tidigare även skogsombudsman. Tabary besökte även Örebro *minst* två gånger enligt stadens tidning 24/1 1818 och 3/9 1825. Ty 1818 heter det: "*De som förut begagnat min underwisning i dans, kunna wid detta tillfälle, emot half afgift eller Tre R:dr 16 sk. B:co, få lära nya steg.*" Nya elever betalar 6:32. Anmälan sker hos handelsmannen Gustaf Fredrik Anstrin (1779-1846) vid Stora Torget. Sju år senare bor "Fr. Tabar Fransman och Eleve af *Academie Militaire de Paris*" i Örebro hos pistolsmeden vid Närkes regemente, pistolsmedssonen Johan Zetterholm (ca 1802-1844) "på Södra Smedjebacken". Nu kostar dansterminen bara 5 rdr per person. Undervisning i fäktning och "uti Franska språkets talande, läsande och skrifwande" betalas efter överenskommelse.

Därmed hoppas vi att Tabary fick tillräckligt många unga intressenter till sin kurs i Örebro hösten 1825, för att som brukligt var en sista gång kunna avsluta den med en uppvisning av vad eleverna lärt sig och bal även för deras föräldrar och andra dansugna vuxna. Ty någon ytterligare annons om honom som danspedagog kan inte spåras i dagstidningar digitaliserade av Kungliga biblioteket.

Inte heller har Tabary påträffats kyrkskriven i någon församling efter 1825 med hjälp av Arkiv Digital registersökning. Däremot finner man

i den *östgötska* församlingen Hällestads ministerialbok, att en gosse Herman Fredrik föds 10/3 1818 med föräldrarna "Trolovade Dansmästaren Fredric Tabary och dess Fästeqvinna Enkefru Didring[!]född Soph Mæchel". Märkligt är till en början att makarna betecknas trolovad respektive fästekvinna, eftersom de drygt två månader tidigare vigts i Norrköping. Fadrdar är bl.a. den musikaliske komministern Magnus Juringius (1769-1848) och hans hustru, Maria Margareta Mæchel (1780 - 1864).

Sannolikt hade Sofia fött sonen hos systemen Maria Margareta i svågerns komministerbostad Prästköp i Hällestad. Systrarna Mæchel var båda födda i Västervik, döttrar till köpmannen Herman Georg Mæchel och Ulrika Charlotta Dettow.

Noterbart är ock att Herman Fredrik senare i livet har påträffats enbart med efternamnet Dederling. Efter några trivialscoleår i Norrköping arbetar han som bodbiträde i sta'n. Tyvärr ger hans sig snart ut på brottets bana i stället för "dansbanan" som sin biologiske fader. Omsider antecknas han avliden 7/5 1888 i Norrköpings Hedvig som ogift f d kronoarbetareskarl, med tillägget att han hängt sig i stadens sjukhus. I bl.a Karlsborgs garnisonsförsamling AI:22 s 2 och Långholmens kyrkoarkiv A1a:6 s 252 får man skelettet till hans CV, för att använda en nutida "sjukt" trendig förkortning. Herman Fredriks halvsystrar Dederling gick det tämligen väl i händer. Matilda Lovisa Charlotta (1811-1895) avled i Linkö-

ping gift med en inspektor Axel Herman Qvillén. Emilia Sofia Cecilia (född 1813) etablerade sig först som sömmerska i Stockholm. År 1856 äktade hon konstnären Carl Johan Billmark (1804-1870), bl.a känd för ett Stockholmspanorama 1868.

Dödsannonsen efter de tre syskonens moder Sofia Dederling (1788-1867) i Norrköpings Tidningar 31/1 1867 kan alla ta del av här nedan. Ingen torde bli förvånad över att dansläraren Fredrik Tabary inte är nämnd.

” Som ett kuriosum kan nämnas att fäktmästaren vid Lunds universitet, Gustaf Johan Schartau (1794 - 1852), initierade Olympiska spel i Ramlösa 1834-36 (Se t ex Populär historia 1996:nr 3!).

Litteratur:

Baum, G, Göteborgs gatunamn ... Gbg 2001 s 32.

Beckman, M, Under fransk fana! Royal Suédois ... 1690-1791, Sthlm 1995.

Ljunggren, CJ, Minnes-anteckningar under 1813 och 1814 års kampanjer ... Sthlm 1855.

Nordisk familjebok ("Ugglan") 23, Sthlm 1916 spalt 1055.

Räf, P, "Matrikel för Skara Trivial Schola [1749-1809] ..." Skara 2020 s 539.

Svenskt biografiskt lexikon 5, Sthlm 1925 s 496, & 32, Sthlm 2003-06 s 103. Svenskt konstnärslexikon 1, Malmö 1952 s 180.

Ulvros, EH, Dansens och tidens virvlar, Lund 2004 särskilt s 87 ff.

Om någon stött på uppgifter om Tabary efter hösten 1825, blev jag tacksam få meddelande därom:

Pelle Räf, Axvall

E-post: britta.raf@telia.com

Släktforskar dagarna 2022

Skaraborg – från viking till soldat

Åk med GRS till Släktforskar dagarna i Skövde

GöteborgsRegionens släktforskare hyr buss tur och retur Göteborg - Skövde 20 OCH 21 augusti. Tillgången till hotellrum är begränsad i och omkring sta'n. Avgång från Nils Erikssonsterminalen kl 7.45 båda dagarna, åter ca 19.15 resp. 18.15.

Du som är medlem i GöteborgsRegionens Släktforskare, DIS-väst eller Släktdata får rabatt. Läs mer och boka ev plats via GRS hemsida www.genealogigbg.se. Och glöm inte boka biljett till föreläsningarna om du vill vara säker på att få en plats vid någon specifik föreläsning. Du kan också köpa entrébiljett via nätet. Gå in på släktforskar dagarna hemsida sfd2022.se

Ett vådaskott i Lerum

Av Gun Löfblad

I dödboken för Lerum hittade jag torparen och änklungen Johannes Svensson (född 1804) som dog den 18 maj 1852, 48 år gammal. Det udda var att dödsorsaken var "våda". Detta väckte min nyfikenhet. Vad hade hänt?

Johannes bodde i Lerums socken. Enligt husförhörslängden var han beväringskarl i torpet Porsnäs under södra Gullringsbo. Han hade alltså varit någon form av soldat, men kan ju inte ha varit med i något krig. Han hade levt som änkeman i fyra år efter att hans hustru Sara Maria Malmgren hade dött.

Av kyrkoboken framgick att han dog av ett vådaskott, men inte hur det gick till. Vem avlossade skottet, han själv eller någon annan?

Som beväringskarl-hade han vapen. I bouppteckningen värderades hans "skjutgevär" till 1 daler i bouppteckningen (Vättle härad 1853:733). Johannes skadades så svårt att läkekonsten i Lerum inte räckte till.

Han fraktades till Sahlgrenska i Göteborg. Hur sjuktransporten gick till angavs inte. Det var väl så självklart för den tidens människor, att det inte behövde sägas. Jag tänker att det enda alternativet var häst och vagn. Frågan är om transporten förvärrade skadan. Den måste ju ha tagit flera timmar och det måste ju ha varit mycket skumpigt för den svårt skadade mannen. Han anlände i alla fall till sjukhuset den 14 maj.

Hans liv gick dock inte att rädda. Han dog den 18 maj. Han, eller snarare dödsboet, fick en räkning på ca 7 daler för fyra dagars vård. I den kortfattade journalen anges "vulnus (skada) lacerat (sönderslitet) genu (knä) destri (höger)". Hade vådaskottet slitit sönder högerknät? Det måste varit en ordentlig skada, eftersom han dog så snart. Han måste väl ha förblött, tänker jag, för döden var ju ganska snabb. Han skrevs ut som död den 18 maj.

Johannes Svensson i Porsnäs i Lerum dog "av våda" den 18 maj 1852, anteckningar i Lerums dödbok (nedan) och i sjukhusjournalen från Sahlgrenska Sjukhuset (ovan)

Lerum (P) C2 (1823-1865) Bild: 189 Sida: 365

Denna artikel är skriven av Roberta Anderson Smith, en syssling till min pappa. Artikeln var införd i Des Moines register Sun den 27 april 1969. Den är översatt av mig till svenska. Jag har fått tillstånd att publicera artikeln i Sverige. Den handlar om fru Anna Dalanders resa till Amerika 1846. Fru Dalander var en av de första nybyggarna i Iowa som bosatte sig i Swede-Point, nuvarande Madrid i Iowa. En annan emigrant, Peter Cassel, hade utvandrat 1845 från Kisa och skrev brev om hur bra det var i Amerika. Fru Dalander samlade en grupp människor som reste året därpå till Amerika för att ansluta till Cassels bosättning. Artikeln beskriver en företagsam orädd kvinna som bara såg nya möjligheter. Peter Cassels liv är väl dokumenterat och har en egen grupp på Internet. Författaren Arnold Barton har skrivit en bok om honom, sök på [petercassellsällskapet.se](#).

Ingvar Nore

De flydde från höga skatter

Av Roberta Anderson Smith

Anna Dalander var en kvinna med framsynthet och mod och med vikingablod i sina ådror. Hon var änka, femtiofyra år gammal, mor till tre söner och två döttrar, och var en ledare för en grupp emigranter som reste från Sverige i ett segelfartyg för att bygga sina nya hem i den nya världen.

Att rycka upp sin familj, för att möta det okända tusentals mil bort, var ett djävrt äventyr 1846, men fru Dalander var oförskräckt inför framtiden. Livet i Sverige hade alltid varit svårt för vanligt folk, men på 1830- och 40-talet hade de blivit mer medvetna om sin orättvisa lott. Jorden på gårdarna, som hade odlats i flera århundraden, hade förlorat sin produktivitet, och det var få arbets-tillfällen för ungdomar.

Det var ett starkt missnöje över den stela sociala strukturen, den överväldigande myndigheten i kyr-

kan, skatter och bristen på representation i regeringen. Folket i Östergötland ville inte luta sig tillbaka och nöja sig med sitt arv av förtryck. I stället var de ledare för rörelser av förändring, både i kyrkan och i regeringen. Dessa förändringar dröjde och det gjorde dem rastlösa. Som ett resultat blev de förtruppen till den stora emigration till Amerika som lämnade till Sverige.

Anna Dalander samlade sin familj för att våga fördelarna med att stanna kvar i Sverige eller följa efter deras vän, Peter Cassel, till Amerika. Cassel hade lett en grupp året innan, 1845, till Iowa, där de hade etablerat Nya Sverige i sydvästra Iowa. I sina brev uppmanade han svenskar att ansluta sig till dem i den nya världen.

Jämna fält för \$1,25 per tunnland
Cassel skrev till fru Dalander, "Man kan köpa stora, jämna fält utan stenar

för \$ 1,25 för ett tunnland," och "dina döttrar kommer att inse att detta land är mycket bättre för flickorna än för de unga männen, för i Sverige måste flickorna sköta fälten också, medan här behöver de bara ta hand om arbetet inomhus." Fru Dalander vek ihop breven för att lägga undan dem då Eric, hennes äldste son sa, "Framtiden ser verklig- en ljusare ut för mig och min familj på andra sidan vattnet än att stanna här för att sköta vår gård". Ulrika, tjugotre och ogift, röstade med Eric. John, Anna och Sven, som var yngre röstade naturligtvis för att emigrera.

Slutligen, sa fru Dalander sa: "Vi skall resa. Låt oss göra oss redo att dra nytta av det goda seglingsvädret under sensvåren och ha våra nya bostäder klara i Nya Sverige innan vin- tern kommer."

Det blev en grupp på fyrtyotvå personer under fru Dalanders ledning från Västerlösa (Linköping) och an- gränsande församlingar för att an- sluta sig till Cassels. Tidigt på våren 1846 hade deras gårdar och mark sålts. Pass, mat och kläder, köksred- skap, och jordbruksredskap packades för avresan.

När dagen för avresan kom mötte grannar och vänner upp för att med sina vagnar transportera dessa mo- diga emigranter och deras tillhörig- heter till Motala. I denna stad vid Vättern, hade de anlitat en pråm för att ta dem över sjön och via Göta kanal till hamnen i Göteborg. När pråmen var lastad bad Pastorn för deras resa, och alla röster förenades i Partings psalm, "O, Jesus, var med

oss, var med oss varje dag, Och håll oss kvar och led oss resten av vägen." Det tog resenärerna nästan en vecka att nå Göteborg. Där var de glada över att hitta sina fraktfartyg i hamnen, som höll på att lastas med järnstänger och tackor. Ibland fick utvandrare vänta en månad eller mer på att deras skepp skulle anlöpa till avresehamnen.

Köpte sill för avresan

När de bar sina tillhörigheter över kullerstensgatorna till skeppet, märkte fru Dalander att sill och andra förnödenheter erbjöds till utvandrare. Hon gjorde ett antal inköp och upp- manade andra i deras grupp att göra detsamma eftersom stormar eller brist på vind för seglen kunde för- länga deras resa flera veckor eller månader till sjöss.

Det var i mitten av maj som "Augusta" seglade ut ur hamnen, genom Skagerrak och in i Nordsjön. Deras rutt skulle gå norr om Skott- land in i Atlanten. Dessa modiga svenskar kantade däckets för att få en sista glimt av hamnen, villorna som låg högt över staden, och den gotiska spiran på Masthuggskyrkan, en stolt- het för alla lutheraner. När Sverige bleknade i fjärran, var många hjärtan ledsna, några kvinnor och barn grät, och även tappra män svalde ångesten i halsen.

Om fru Dalander hade några be- tänkligheter mot att lämna Sverige, dolde hon sina känslor med att ta reda på när det skulle vara hennes tur att använda spisen för matlagning, och att göra bekvämt det krypin som

hennes familj skulle sova och bo bekvämt i på resan. "Vi kommer att vara i Iowa snart," sa hon till medlemmarna i sin grupp. "Låt oss inte gråta över vad vi lämnar bakom oss, utan ser fram emot en ljus framtid för oss och våra barn.

De gick från Keokuk uppför floden till Madrid

På Atlanten dog en ung man från deras grupp, Johannes Jacobsen. Kroppen var insvept i segelduk och bunden vid en plank som ballast. Passagerarna stod med böjda huvuden då kaptenen läste en bön, medan liket sänktes i vattnet. Dagarna var mycket lika på överfarten med undantag för söndagen. Jacob Nilsson, en hängiven lekman, var ledare för gudstjänsten när han läste ur Postillan, en bok med Martin Luthers predikningar, översatt från tyska till svenska.

Även om havet var grovt, maten var knapp, och kvinnorna konkurrerade om användningen av den gemensamma spisen, så hölls varje helgdag en luthersk gudstjänst som fyllde deras hjärtan tillsammans i kristen kärlek. Äntligen, två och en halv månad efter att ha lämnat Sverige, seglade "Augusta" in i New Yorks hamn och ankrade på "fartygsgatan" i East river. "Så detta är Iowa," sa någon, bara för att få svar av Olof Hedström, en svensktalande man, som omedelbart gått ombord på skeppet, att Iowa var fortfarande långt borta.

Hedström var metodistmissionär för svenska sjömän och invandrare med en kyrka i ett skepp, förankrat i North river, i slutet av raden av skonare. Han var en före detta sjöman, som bytt till predikant, och som höll sin första predikan på sitt Betel Ship i maj 1845.

Vägen som änkan Anna Dalander reste. New Sweden var när det nuvarande Lockridge i sydöstra Iowa

Hon fruktade tågets hastighet

Fru Dalander frågade Hedström om Cassel-gruppen. Ministern mindes Peter Cassel väl, för han hade varit ovanligt intresserad av Metodisternas predikan han hört på Betel Ship föregående vår. Hedström rådde fru Dalander att ta det nya tåget för en del av sin resa västerut. Hon gick till stationen för mer information, men när hon fick höra att tåget gick 15 miles i timmen, bestämde hon sig för att inte åka med det, främst på grund av dess hastighet.

Svenskar var vana vid resor på vatten, så istället köpte de en pråm, som de täckte med duk för att hålla den heta solen och regnet borta. På detta tog de sig uppför Hudson floden till Albany. De kunde ha tagit den nya ångbåten som seglade på Hudson, men de sparade sina pengar och även arbetet med att lasta och lossa sina tillhörigheter flera gånger.

Svenskarna kände sig väl till mods när deras pråm flyttades in i Eriekanalen fylld med trafik. Tack vare det fantastiska och hårda arbete som hade utförts av en annan grupp av invandrare, irländarna, hade Eriekanalen grävs för hand och blivit en viktig länk mellan Atlanten och de stora sjöarna.

Den sträckte sig 364 miles genom norra delen av staten New York, längre än bredden av Iowa, och innehöll 83 slussar. Deras pråm drogs fram av hästar eller mulor, dag och natt, och på det viset fick de sin första syn på det amerikanska livet. På de stationer där de bytte hästar köpte de ägg, färska grönsaker och

fisk som hade drivit in i kanalen från matarströmmarna.

Vid North Towanda, ovanför Buffalo, bogserades deras pråm av en båt ner till Toledo, Ohio, och in Maumeefloden, där de bogserades vidare till sammanflödet av Maumee och Auglaise vid Defiance. Därefter fortsatte de via flod och kanal genom St. Marys och vidare till Cincinnati. Denna vattenväg på 220 miles hade just öppnats året innan och pråmarna transporterade mestadels timmer, whisky och fläsk. Från Cincinnati förflyttade de sig snabbt på Ohiofloden ner till Kairo, Illinois, där de följde en annan paddelbåt för att dras upp till Mississippi.

I St. Louis, var de var bestörta över att se slavmarknaden på piren, med svarta mödrar och barn som separeras av köpare som hade bjudit på dem i auktionen som köpbar egendom. När inbördeskriget började gjorde detta minne att svenskarna kämpade för nordsidan. Slutligen nådde de Keokuk, Iowa, där Des Moines River rinner ut i Mississippifloden. Kaptenen på den bogserande båten informerade fru Dalander att han inte kunde navigera genom Des Moines forsar mellan Keokuk och Burlington på Mississippi, utan han var tvungen att vända tillbaka nerför floden. Han kopplade därför loss deras pråm i Keokuk.

De hade äntligen nått Iowa, men var var Nya Sverige? De var förbryllade eftersom av alla de hade frågat hade ingen någonsin hört talas om Cassel bosättning. Fru Dalander kallade till ett möte med sin grupp och

de läste igenom genom Peter Cassel anvisningar. "När du kommer till Iowa, följ bara den östra sidan av floden och du hittar oss," hade han skrivit. Men Cassels misstag var att han inte kände till att det fanns två floder som rann ut i Mississippi. Nya Sverige låg på östra sidan av Skunk River som rann in i Mississippi strax nedanför Burlington, omkring trettio miles norrut.

De enades om att fortsätta landvägen. De sålde sin pråm, och för pengarna köpte de två oxteam, två hästteam och vagnar och lastade på sina tillhörigheter. De kunde köpa mjöl och andra förnödenheter på gårdar som de passerade. Nu var de på väg igen, de flesta av invandrarna gick bredvid vagnarna. De frågade alla de träffade om de kände till Cassels bosättning, men ingen hade hört talas om den.

De hittade få människor

De fann mycket få bosättare ju längre de kom från Mississippi, för genom fördraget från 1833 hade det bestämts att det område som skulle bebyggas var ett område som låg högst 50 miles väster från floden.

Med senare fördrag innebar det att hela Iowa territorium skulle tillhöra USA, men alla indianerna var inte borta förrän 1846. Men ingenstans på sin resa in i vildmarken blev de antastade av några indianer, som nu, missnöjda, var på väg till sina nya hem i Kansas.

Slutligen nådde de Fort Des Moines, en fästning omgiven av några timmerstugor, som ligger vid korsningen

av Raccoon och Des Moines floder. Soldater var där i beredskap ifall någon nödsituation som om ett uppror skulle ske av de röda männen.

Fru Dalander försökte köpa några varor från soldaterna men det enda de hade där i överflöd var tobak och whisky, den senare såldes för 30 cent per gallon. På grund av den långa resa som denna grupp med svenskar tagit, uppmanade soldaterna dem att bosätta sig där, att köpa den mark där staden Capitol nu ligger, som erbjöds för \$ 1,25 för ett tunnland. Men gruppen var fast besluten att hitta Nya Sverige och fortsatte att fråga efter Cassel. En soldat mindes att en man vid namn Charles Gaston bodde ca 30 miles norr om fortet. Kanske var han mannen de letade efter eftersom de två namnen var något lika. Gruppen bestämde sig för att göra ett försök att hitta sina vänner så de fortsatte uppför den vackra Des Moines River Valley.

Vid den södra kanten av vad som nu är Boone County, ökade oxarna på sin takt och deras näsborrar började darra när de luktade vatten. Männen hittade källan, och män och djur blev uppiggade av det svala, klara vattnet. Medan de vilade kom en man med en skällande hund för att hälsa på dem. Tyvärr var han inte en från Cassel-gruppen, det var Gaston, den före detta soldaten från mexikanska kriget som hade återvänt till det vackra landet, som indianerna kallade Iowa. Vilken besvikelse för dessa 41 personer som rest den långa sträckan från Östergötland, till Iowa! Det var nu mitten av september, så de

trötta resenärerna satte sig ner för att bestämma vad de ska göra. Dalander sa till gruppen: – Vi är vilse i den här vildmarken och vi vet inte var Nya Sverige är. Men vintern kommer, så låt oss bygga oss några hus här. Vi har bra vatten att dricka. Vi är bara en halv mil från floden där det finns fisk att fånga, och det finns även rådjur, för att försörja våra behov.

Herr Gaston tog emot oss väl och har erbjudit sig att sälja majs till bröd, och potatis, som han har tagit upp. Han har mer än han kan använda. Låt oss göra det här stället till vårt hem. Alla höll med fru Dalander om att det här var rätt beslut. Stuga efter stuga byggdes upp på prärien på fyra eller fem miles område längs floden. De bestämde sig för att namnge sin bosättning Swede Point. Även om de inte hade hittat Nya Sverige, så var de i Iowa. Gaston hade fått en bra skörd i den rika jorden och det var gott om trä för att bygga bostäder och för trä för att hålla dem varma genom vintern. Det var en bra plats för ett hem, och med

hårt arbete, deras kompetens och beslutsamhet, skulle de snart förverkliga sina drömmar i den nya världen.

Gruppen tackade sin ledare, Anna Dalander, för att hon fört dem till Amerika. Fru Dalander sände en ung man tillbaka till Keokuk, 200 miles nerför floden, för att skicka ett brev tillbaka till Sverige som sedan skulle skickas tillbaka till Nya Sverige, i Iowa, för att berätta om bosättningen Swede Point. Innan brevet nådde dem hade Cassels dock på något sätt fått reda på var deras vänner befann sig och skickade en person i sin grupp till Swede Point. Det blev stor glädje när de fick träffa sina vänner. På den plats där Anna Dalander valt åt sig själv, blev senare en stad, som på herr Gastons förslag fick heta Madrid. Så grundades Madrid, Boone County, Iowa, av ett misstag.

Du vet väl att du har tillgång till Ancestry och EMIWEB, två användbara sidor för emigrantforskning, på datorerna i vår lokal på Erik Dahlbergsgatan 36 B!

Släktforskning i Göteborg – egenheter och hjälpmedel, Malin Juvas

Av Gun Löffblad

Malin Juvas som är arkivarie på Riksarkivet, Landsarkivet i Göteborg höll en för Göteborgsforskare viktig föreläsning som tog upp många av de utmaningar man kan ställas inför då man letar efter anor i Göteborg.

Malin pekade särskilt på tre faktorer som gör släktforskning i Göteborg speciellt. Före 1883 var församlingsindelningen icke-territoriell; den församling man var skriven i, var inte knuten till boendeadressen; man kunde själv välja församling.

Vidare, fördes inte några husförhörslängder i de första församlingarna, i stället samlades uppgifter i så kallade "personalförteckningar", ett slags inflyttningslängder sorterade per inflyttningsår.

Eftersom Göteborg under långa perioder var befriat från mantalspenning fördes dessutom inga mantalslängder (från 1656 till 1812). Under de 400 år som gått har dessutom förändringarna i församlingsindelningar varit många. Ursprungligen var församlingarna: Gustavi/Domkyrko (svenska Kristine (tyska/tysk svensk), Örgryte, Garnisons-/ Kronhus-, Hospitals-, Amiralitets- (Förenade kust- och Karl Johans), Mariebergs och Nya Varvets församlingar. Dessutom fanns engelska, katolska och Judiska församlingarna. Många förändringar har skett i församlingarna under de

gångna 400 åren, inte minst genom att staden växte. Församlingarna har fört böcker på olika sätt, olika dokument och uppgifter har sparats. Särskilt nämnde Malin att Karl Johans församling var svårforskat, bl.a. genom att husförhörslängder saknas 1869-82. Ett antal sätt att kringgå problem visades. Örgryte låg utanför egentliga Göteborg då, men en stor del av dagens Göteborg ligger på Örgrytes marker, något som kan vara värt att tänka på.

Kronhusförsamlingen bestod av garnisonsregementets personal men hade även en civil avdelning. Hospitalsförsamlingen inkluderade personerna vid Göteborgs hospital samt boende på omgivande landsbygd. Nya Varvets församling bestod av officerare och underofficerare samt civila tjänstemän. För de ursprungliga församlingarna har Landsarkivet upprättat personregister, tillgängliga bl.a. i Arkiv Digital.

1883 skedde en stor förändring i Göteborgs kyrkobokföring då territoriella församlingar infördes i staden. Göteborgarna fick då tillhöra församlingar utifrån sina boendeadresser. Fyra av de ursprungliga församlingarna fick vara kvar; Domkyrko, Kristine, Karl Johans, och Örgryte. Tre nya tillkom: Gamlestadens, Haga

och Masthuggs. De två tidigare Hospitals- och Garnisonsförsamlingarna upphörde, 1883 respektive 1927. Den tyska Kristine förblev en icke-territoriell församling, liksom de engelska, katolska och judiska församlingarna som samlade personer efter särskild trostillhörighet. Den judiska församlingens arkiv finns bevarad på Regionarkivet - Göteborgs Stad.

Ny församlingsindelning ägde rum 1908. Detta år tillkom två nya församlingar; Vasa och Annedal. Vasa delades senare upp i Vasa och Johanneberg. Samtidigt tillkom Oscar Fredriks församling genom en delning av Masthuggs. Den nya delen kallades Masthugg medan huvuddelen av den ursprungliga församlingen kallades Oscar Fredrik.

För att underlätta finns församlingsuppgifterna för hela perioden 1883-1907 i Oscar Fredriks församling. Ska man söka i Masthuggs församling före 1908 får man slå i Oscar Fredriks böcker. Under hela 1900-talet har förändringar skett i takt med att staden växt.

Ett antal församlingar har införlivats med Göteborg: Örgryte, Lundby, V. Frölunda, Backa, Björlanda, Torslanda, Säve, Tuve, Angered, Bergum, Rödbo, Styrso och Askim. Ytterligare nybildade församlingar har tillkommit; Härlanda, Brämaregården, Kortedala, Biskopsgården, Högsbo, Älvsborg, Bergsjön, Nylöse, S:t Pauli (ersatte Gamlestadens) och Gunnared. Allt detta försvårar förstas för släktforskaren.

Men Malin gav oss en rad tips om hur man kan gå till väga för att få fram uppgifter. Tipsen har sammanställts nedan/på föreningens hemsida.

- Bouppteckningsregister till Göteborgs Rådhusrätt 1663-1947
- Göteborgs stads borgarlängd 1621-1864
- Konkursregister Göteborgs Rådhusrätt 1700-1900
- Register över Göteborgs Stads förtroendemän 1771-1900
- Wilhelm Berg: Genealogiska anteckningar om Göteborgssläkter
- Wilhelm Bergs register till Kristine församlings kyrkoböcker 1655-1774
- Kartor som visar rotarnas geografiska utbredning
- Blå boken/Göteborgsboken: Hyresgäst- och fastighetsregister 1941-1995
- Statistisk årsbok för Göteborg (1900-): här anges församlingarna och deras indelningar
- Göteborgs kommunalkalender (1929-1997): församlingarna med historik
- Olga Dahl: Göteborgs Stads tomtägare 1637-1807, sök på nätet på [Gbgtomter](http://www.gbgtomter.se)(www.gbgtomter.se)

Ytterligare hjälpmedel och komplement i Göteborgsforskningen: Malin nämnde slutligen en rad ytterligare källor som kan vara användbara. (Forts. på nästa sida)

Förutom de ovan nämnda; Personregister till Göteborgsförsamlingarnas kyrkoarkiv före 1883, mantalsregister och taxeringsregister finns:

**Tips 1: Före 1883:
Register över olika församlingars kyrkböcker har upprättats till forskarnas hjälp**

I registren återfinns personerna, huvudman och familjemedlemmar. Där framgår t.ex. var barnen var födda. Dessa är tillgängliga på Riksarkivet Digitala Forskarsalen samt på AD.

Tips 2: Mantalslängder och taxeringslängder. Mantalslängder finns bara i begränsad utsträckning för åren 1637-55 samt efter 1813. Mantalsregister finns i i tryck för åren 1815-82, åren 1860, 1870, 1880, 1884, 1890, samt digitalt 1917-67. Mantalsregistret året 1884 är ett bra hjälpmedel att hitta församlingstillhörigheten hos stadens invånare efter församlingsförändringen 1883. Exempel som visade hur man i mantalslängd 1884 fann Frans Wilhelm Palm ÖH:52 och sedan fann att han bodde i Östra Haga på Husargatan 46.

Mantalskort efter 1917 Korten är digitaliserade och uppdelade för män respektive kvinnor och i två grupper: de som flyttat ut eller dött före 1967 och de som fortfarande var aktuella därefter. Gå in i Göteborgs Mantalskontors arkiv, Göteborgs Centralregister och ladda ner kort.

Taxeringsregister finns 1762-1808, spridda år. Källan till detta är Göteborgs och Bohus Läns länsstyrelse, Landskontorets arkiv vol. Elb.

Tips 3: Under 1900-talet fördes inte församlingsböckerna topografiskt (d.v.s. efter fastigheter)

Nyckeln är fastighetslängden som lagts upp efter fastighetsbeteckning (serie AII b eller AII c) och anger hushållets huvudperson. Längden innehåller en hänvisning till sidan i församlingsboken (serie AII a). I Riksarkivet söker man på Nationell Arkivdatabas. Den fullständiga webbadressen är Riksarkivet Nationella Arkivdatabasen.

<https://sok.riksarkivet.se/nad>
(Nyckeln till information om arkiv i Sverige.)

Tips 4: Karl Johans Församling 1869-1882. För tiden 1869-82 fördes inga husförhørs längder. Då kan man gå in i ersättningskällor: Uppgifter som normalt skulle sammanställts till husförhørslängder finns i serie HI b 1869-82, Flyttningslängden (vol. B I:4) 1870-80 samt Konfirmationsboken (vol. D I:2). När församlingen delades 1883 i Karl Johans och Haga finns tips på vart personer flyttats beroende på om de markerats i inflyttningslängden födelseboken och konfirmationsboken för tiden kring 1883 med röd eller blå skrift. De med röda markeringar blev kvar i Karl Johan. De med blå noteringar har förts över till Masthugg eller Haga.

Tips 5: Använda beteckningar för fastighetsbeteckningar

Rote betecknas med romerska siffror. Fastighetsbeteckning V R betyder femte roten. Kvarter betecknas med fjärdedel /4. Exempel 7/4 betyder 7 kvarteret. Ö.H. Östra Haga M I – M VII betyder Majornas 1:a till 7:e rote. Dessa finns i Karl Johans, Haga, Masthuggs, Oscar Fredriks och Annedals församlingar.

Tips 6: Översättning mellan Fastighetsbeteckningar och gatuaadresser. Boendeområden i form av rotar och kvarter kan kopplas till gatuaadress genom **Göteborgs Adress och Industrikalender**. Kalendrarna från åren 1850 – 1899 är digitaliserade och finns på nätet, se Regionarkivet Västra Götalandsregionen och Göteborgs Stad. Kalendrarna på 1900-talet (1907-1947) finns att läsa i Riksarkivets Forskarsal, Arkivgatan 9 Göteborg, samt dessutom på några bibliotek.

Lite planer inför hösten

Konturerna på höstens verksamhet börjar ta form så sakteliga. Men det är bara konturer än så länge. Vi startar upp verksamheten i lokalen fullt vecka 35. Förhoppningsvis har vi bemanning för att kunna ha öppet må-fre kl 10-14. Om vi blir ytterligare någon volontär kan det bli utökade öppettider med åtminstone någon kväll i veckan, alternativt någon lördag i månaden. Föreningen har fyra forskningsdatorer som gärna bokas i förväg men ni som vill kan komma med er egen dator och forska, då har ni "en vän" som kanske kan hjälpa till när ni stöter på patrull.

Kurser/studiecirklar/caféer som ligger på planeringsbordet kommande två terminer startar efterhand, en del börjar i januari. Någon eller några kan till och med skjutas till nästa höst.

Formulär för intresseanmälan läggs ut på hemsidan under sensommaren – e-mejl skickas till medlemmar i samband med att anmälningsformuläret öppnas.

Emigrantforskning, Tolka rätt, Tolka rätt fördjupning, Historia ur ett släktforskarperspektiv, Släktforska i Finland, Grundkurs i Släktforskning, DNA för nybörjare, DNA-painter, Forska i domböcker, Kartforska, Soldatforska

Och så håller vi tummarna för att vi får till vår Släktforskarbåt....

Saxat ur föreningens prenumerationer på kansliet:

Vad andra skriver om, landet runt

av Gunilla Brolund

GRS byter Västanbladet med ett 60-tal andra föreningars tidskrifter, där de tryckta tidningarna finns tillgängliga i GRS bibliotek, och de digitala finns sparade i en dator. Gunilla Brolund ger tips på några läsvärda artiklar i dessa. Skulle du vilja få läsa en kopia av någon särskild artikel, så hör av dig till vår förening.

AnKnytningen, Medlemsblad för Nyköping-Oxelösunds släktforskarförening, **nr 2 2022**. Vill du ha **släkten i fickan** så du enkelt kan kolla något i släkttavlan? *Urban Carlbäck-er* presenterar programmet GED-explorer, som du kan köpa för 39 kr från den svenska utvecklaren *sund-in.nu*. Du behöver bara skapa en GEDCOM-fil och koppla ihop med programmet. Det fungerar både på Iphone och Android. I en annan artikel presenterar *Urban Carlbäck-er* **Omvänd bildsökning**. Idén är att man söker med en bild (som du redan har) och får träff på samma eller liknande bilder på internet.

Arte et Marte, Meddelanden från Ridarhuset, **nr 1 2022**. Vad är ett adligt namn? *Göran Mörner* svarar på vanliga frågor angående **adliga namn**. Exempel på frågor är om man kan ta ett utdött adligt namn som funnit i släkten, eller om till synes adliga namn som inte finns i adelskalendern verkligen är adliga.

Borås Släktblad, Medlemsblad för Borås Släktforskare, **nr 130 mars 2022**. *Peder Claesson* berättar en spännande historia hur han försökte **spåra ett gammalt foto**, som kanske

föreställde en gammal släkting. I en annan artikel påminner *Per Larson* om att vi nu kan läsa de flesta **digitaliserade dagstidningar** från 1645-till 1900-talets början på internet, under adressen **tidningar.kb.se**. Vill man läsa i senare tidningar kan man besöka Universitetsbiblioteket i Göteborg. Digitaliseringen av allt fler tidningar fortsätter hela tiden.

På grund av upphovsrätten kan man endast läsa material som är äldre än 115 år på nätet. (Reds anm).

Diskulogen, Medlemstidning för föreningen DIS, **nr 136 april 2022**. *Charlotte Börjesson* berättar om en trevlig idé att presentera sina familjebilder i **fotoböcker**, för att lättare göra dem tillgängliga för hela familjen. *Ulf Örnemark* skildrar hur han löste en släktgåta med **fastighetsregistret** – en av många släktforskare bortglömd källa. Vi kan även läsa att man i USA nu också släppt 1950 års folkräkning, **US Census 1950**.

Hallandsfarares Information, Medlemsblad för Hallands Släktforskarförening, **nr 136 juni 2022**. I en

mycket intressant och innehållsrik artikel beskriver *Sven Johansson* vad han fann i Långaryds **dödbok** EI:1. Han har gått igenom dödboken och sett de olika dödsorsakerna, vilket gett upphov till många funderingar.

Kalix Forskar-Nytt, Medlemstidning för Kalixbygdens Forskarförening, **nr 2 2022**. *Stig Jonsson* skildrar sex småländska bröder som **emigrerade** – men inte till Nordamerika utan till norra Sverige, en utvandringsbygd, som det inte talats lika mycket om som USA,

Mimers Brunn, Arkeologi Etnologi & Historia i Västra Götaland, **nr 1 2021**. Du som är göteborgare – vet du att snapsen **O.P. Andersson** härstammar från Redbergssplatsen? Och vet du skälet till varför den är så välkryddad? Om det berättar *Anders Behm*. P.S. Kryddorna var för att dölja finkelsmaken.

Släkthistoria, **nr 2 2022**. I många familjer berättas om att någon släkting är ett utomäktenskapligt barn till någon **kunglighet**. Ibland är det sant, ibland inte. *Cecilia Sandebring* berättar om det, och om hur man kan ta reda på om det verkligen stämmer. I en annan artikel visar samma författare steg för steg hur man får DNA-träffar med **Gedmatch**, genom att starta ett konto, hämta och ladda ner rådata och kolla träfflistan..

Släkthistoria, **nr 5 2022**. *Cecilia Sandebring* tipsar om allt man kan hitta i socknens **stämmoprotokoll**,

och leder dig in steg för steg bland protokollen.

Släkthistoria, **nr 6 2022**. **Långaryd** – byn som slog världsrekord med den största kartlagda släkten. *Åke Sweinwall* berättar om hur det började på 1970-talet för att nu omfatta en släkt med över en kvarts miljon personer. *Cecilia Sandebring* presenterar sajten **Geni**, som är ett stort släkträd för hela världen. Det byggs gemensamt av miljontals släktforskare över hela världen. Här kan du läsa om hur du blir medlem, lägger upp ditt släkträd och kopplar det till världsträdet. Grundmedlemskapet **Geni Basic** är gratis.

Värmlandsanor, Medlemstidning för Värmlands Släktforskarförening, **nr 1 mars 2022**. *Sverker Snidare* visar på ett trevligt sätt hur man kan skriva en levande och intressant **levnadsteckning** över en ana som levde långt före din tid, bara med hjälp av uppgifter ur kyrkböcker.

Posttidning B

Avsändare:
GöteborgsRegionens
Släktforskare
Erik Dahlbergsgatan 36 B
411 26 Göteborg

Släktforskar dagarna Skövde 20-21 augusti 2022

Skaraborg -
från viking till soldat

Äntligen kan vi träffas "på riktigt" på Släktforskar dagarna!

Det spelar ingen roll om du är en erfaren släktforskare, nybörjare eller bara nyfiken på släktforskning, här finns allt!

Besök de olika utställarna, allt från multinationella jättar till lokala föreningar. Många har fina erbjudanden över mässan och säljer både DNA-kit, abonnemang och litteratur.

Föreläsare • Utställare • Bankett

Beställ din biljett på hemsidan sfd2022.se

Intressanta föreläsare:

Erika Åberg

Ted Rosvall

Anders Josefsson
Bengt Gärarors
Christina Sagersten
Claus Lippold
Erika Åberg
Evert Jonsson
Grete M Slingstad
Håkan Henriksson
Håkan Larsson
Karin Borgqvist Ljung
Kari-Matti Pihlakt
Kristina Lauridsen
Lars Eriksson Wolke
Lena Norberg
Niklas Hertzman
Peter Sjölund
Ted Rosvall
Torsten Johansson

Christina Sagersten

Peter Sjölund

Lars Eriksson Wolke

Läs mer på sfd2022.se